

SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAINEN KIRKKO
EVANGELISK-LUTHERSKA KYRKAN I FINLAND

KIRKKOHALLITUS
KYRKOSTYRELSEN

Helsinki 22.1.2008
Asianro 2007-00775
Viite Oikeusministeriön lausuntopyyntö 27.11.2007/OM 16/41/2007
Asia Lausunto arviomuistiosta koskien lapseksiottamisesta annetun lain uudistamistarpeita

Oikeusministeriölle

Kirkkohallitus esittää lausuntonaan lapseksiottamisesta annetun lain uudistamistarpeita koskevasta arviomuistiosta seuraavan.

Yleisiä näkökohtia

Arviomuistiossa tarkastellaan lapseksiottamisesta annetun lain uudistamistarpeita. Muistion ulkopuolelle rajataan adoptioperheen asemaan vaikuttava muu lainsäädäntö ja sen uudistamistarpeet. Adoptiota koskevaa lainsäädäntöä tai adoptiokäytäntöjä selvitetäessä on otettava huomioon, että adoptio koskettaa samanaikaisesti usean ihmisen ja perheen elämää. Keskeisenä periaatteena ja lähtökohtana tulee olla lapsen etu. Kirkkohallitus pitää olennaisena kriteerinä lapsen etua määritettäessä lapsen oikeutta sekä äitiin että isään aina kun se on mahdollista. Tästä johtuen lapseksiottamista koskevan lainsäädännön muutoksissa tulee selvittää äitiyden ja isyyden biologisia, sosiaalipsykologisia ja oikeudellisia käsitteitä laajasti ja perusteellisesti.

Muistiossa pitäydytään oikeudelliseen arviointiin eikä siinä tehtäväksiannosta johtuen oteta huomioon edellä mainittuja peruslähtökohtia. Kirkkohallitus kiinnittää huomiota siihen, että mikäli arviomuistion perusteella ryhdytään jatkovalmisteluun, tulee lainvalmistelun olla riittävän monialaista ja tarkastella asiakokonaisuutta laajasti.

Perheen sisäinen adoptio samaa sukupuolta olevan parin perheessä

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama rekisteröityihin parisuhteisiin liittyviä erityiskysymyksiä selvittänyt työryhmä julkaisi 2.9.2003 mietintönsä Lapset ja rekisteröity parisuhde. Kirkkohallitus on antanut mietinnöstä lausuntonsa 25.11.2003. Lausunto on tämän lausunnon liitteenä, koska siinä tuodaan esille keskeisiä periaatteellisia näkökohtia.

Lausunnossaan Lapset ja rekisteröity parisuhde –mietinnöstä kirkkohallitus ”korostaa miehen ja naisen välisen avioliiton perustavaa merkitystä. Sen kautta toteutuu suvun jatkuminen ja sukupolvien välinen yhteys. Miehen ja naisen välinen suhde on sekä biologisesti että psyykkisesti tarkoituksenmukainen perusmalli, jonka tukeminen on koko ihmisyhteisön ja myös sen heikoimman osan - lapsen - etu. Tästä yhteisöllisestä lähtökohdasta johtuu, että miehen ja naisen välisellä, sopimukseen perustuvalla ja julkisesti vahvistetulla liitolla on erilainen yhteiskunnallinen asema kuin muilla parisuhteilla. Lasten asemaa ja oikeuksia pohdittaessa lähtökohtana tulee olla lapsen etu. Tämän määrittelemisen ei ole aina yksinkertaista. Kirkko pitää olennaisena kriteerinä lapsen etua määritettäessä lapsen oikeutta sekä äitiin että isään aina kun se on mahdollista. Vanhemmuuden käsitteen laajentaminen biologista vanhemmuutta laajemmalle ei saa kaventaa lapsen oikeutta äitiin ja isään.

Kirkkohallitus katsoo, että toimikunnan ehdotuksia punnittaessa keskeisimpänä kriteerinä tulee olla lapsen etu. Tästä johtuen ennen lapseksiottamisen mahdollistamista tulee selvittää äitiyden ja isyyden biologisia, sosiaalipsykologisia ja oikeudellisia käsitteitä mietinnössä esitettyä olennaisesti laajemmin ja perusteellisemmin.”

Kirkkohallitus pitää edellä olevaa perheen sisäistä adoptiota samaa sukupuolta olevan parin perheessä koskevaa linjausta edelleen perusteltuna. Tästä johtuen muistion ehdotukset perheen sisäisestä lapseksiottamisesta sekä rajoitetusta muusta lapseksiottamisesta saattavat olla mahdollisia sekä STM:n asiaa selvittäneen toimikunnan että arviomistion esittämin rajauksin ja varauksin, mutta ennen lapseksiottamisen mahdollistamista tulee selvittää äitiyden ja isyyden käsitteitä nyt esitettyä perusteellisemmin. Lapsen edun näkökulmasta tällöinkin kyseeseen tulisi vain perheen sisäinen adoptio tilanteessa, jossa parisuhde on rekisteröity. Ilman biologisen vanhemman suostumusta ei tule toimia, ellei ole kyse lapseksiottamislain 9 §:n mukaisista erityistilanteista.

Kirkkohallitus kiinnittää huomiota siihen, että rekisteröityjen parisuhteiden muodostamisissa perheissä elävien lasten määrä on hyvin pieni, samoin kuin parisuhteensa rekisteröineiden miesten ja naisten biologisten lasten määrä. Vuonna 2006 Suomessa oli 120 sellaista perhettä, joka muodostuu rekisteröidystä parista ja yhdestä tai useammasta lapsesta. Suomessa on noin 1 100 000 alaikäistä lasta. Tähän suhteutettuna on kysyttävä samaa sukupuolta olevien perheiden adoptiota koskevan lainsäädäntöhankkeen tarkoituksenmukaisuutta, koskisihan se toteutuessaan vain vajaata kahta promillea kaikista alaikäisistä lapsista. Todennäköisesti kaikki rekisteröidyssä parisuhteessa elävät eivät käyttäisi mahdollista oikeutta adoptioon. Oikean mittakaavan saamiseksi olisikin myös verrattava lukuja siihen, minkä verran lapsia ovat adoptoineet sellaiset avioliitossa elävät, joilla on perheessä toisen puolison lapsia. On selvää, että lainsäädännössä ei ratkaisevaa ole jonkun ilmiön tai ongelman laajuus, vaan muut kriteerit (esimerkiksi lapsen etu tai yhdenvertaisuus) ovat usein ratkaisevia. Kuitenkin lainsäädännön on oltava oikeassa suhteessa ongelman laajuuteen, kaikkiin tilastollisesti marginaalisiin asioihin ei ole tarkoituksenmukaista säätää lakia.

Ottolapsineuvontaa sekä kotimaista ja kansainvälistä adoptioprosessia koskeva sääntely

Kirkkohallitus pitää ottolapsineuvontaa ja kotimaista adoptioprosessia sekä kansainvälistä lapseksiottamispalvelua koskevan sääntelyn kehittämistä arviomuistiossa esitetyllä tavalla kannatettavana. Ensi sijassa tulee olla kysymys siitä, että lapselle etsitään sopivat vanhemmat eikä päinvastoin.

Ehdotetut muutokset parantaisivat sekä adoptoitavan lapsen että lapseksiottajien oikeusturvaa ja selkeyttäisivät adoptioprosessia. Kaiken kaikkiaan tavoitteena tulee olla adoptioprosessien lyhentäminen nykyisestä.

Lupamenettely lapseksiottamisasioissa

Kirkkohallitus pitää lapseksiottamisasioita koskevan lupamenettelyn kehittämistä perusteltuna arviomuistiossa esitetyllä tavalla. Tärkeää on huolehtia riittävästä resurssoinnista, riippumattomuudesta ja monialaisesta asiantuntijuudesta siitä riippumatta, mihin ratkaisuun lupa-asioiden organisoinnissa päädytään. Erityisen tärkeää on lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä lastensuojeluun perehtyneiden asiantuntijoiden käyttäminen lupamenettelyn eri vaiheissa. Tätä pohditaankin hyvin arviomuistiossa.

Kirkkohallituksen mielestä on tärkeää saada lakiin säännös siitä, että lapseksiottamiseen myönnetty lupa voidaan peruuttaa ennen adoption vahvistamista. Lapsen edun kannalta tällainen tulee kysymykseen esimerkiksi niissä tilanteissa, joita arviomuistiossa esitetään.

Ns. itsenäiset adoptiot ulkomailta

Ns. itsenäiset adoptiot ovat lisääntyneet viime vuosina ja kiinnostus niitä kohtaan on kasvussa. Lapsen edun näkökulmasta ulkomailta tapahtuviin itsenäisiin adoptioihin saattaa liittyä vakaviakin ongelmia. Mahdollisuus käyttää itsenäistä adoptiota lupamenettelyn kiertämiseen tulee estää.

Voi olla tilanteita, joissa normaali kansainvälinen adoptioprosessi ei ole mahdollista ja lapseksiottaminen on tapahtunut itsenäisenä adoptiona. Tällaisissa poikkeustapauksissa tulee laissa säännellä se, että Helsingin hovioikeus voi adoption pätevyyden vahvistamisen yhteydessä asiallisesti tutkia, että adoptio on lapsen edun mukainen. Kirkkohallitus kannattaa arviomuistiossa esitettyä menettelyä.

Eräitä muita muutostarpeita ja lapseksiottamislain käsitteistö

Kirkkohallitus pitää perusteltuina ja lapsen edun kannalta tarkoituksenmukaisina arviomuistiossa esitettyjä muita muutoksia ja lapseksiottamislain käsitteistön uudistamista.

Lapseksiottamislain siirtymäsäännösten kumoamista on harkittava tarkkaan ja punnittava perusteellisesti niitä hyötyjä ja haittoja, joita niiden kumoamisesta aiheutuisi, ku-

ten arviomuistiossa todetaankin. Mikäli päädytään esittämään lapseksiottamislain siirtymäsäännösten kumoamista, on muutoksesta informoiminen varmistettava huolella.

Kirkkohallitus korostaa, että ottolapsisuhteen tulee olla avioesteenä ja rekisteröidyn parisuhteen esteenä. Nykyinen oikeusministeriön poikkeuslupamahdollisuus tulee poistaa. Läheisten hoito- ja huolenpitosuhteitten erottaminen muista ihmissuhteista on välttämätöntä lasten ja nuorten fyysisen, psyykkisen ja henkisen hyvinvoinnin vuoksi.

Adoptiolautakunnan kokoonpanoa, ottolapsitoimiston ja kansainvälisen lapseksiottamispalvelun ylläpitoa sekä muutoksenhakua koskevien ehdotusten osalta kirkkohallitus painottaa riittävän asiantuntemuksen ja laadunvalvonnan tärkeyttä. Lapsen edusta ei voi tinkiä.

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Kirkkoneuvos

Seppo Häkkinen